

VÁMOS ÉVA

A „Novemberi ankétok” negyed százada

A szerző az „Újabb eredmények a tudomány-, technika- és orvostörténet köréből” ankétsorozat 25 évének történetét mondja el a rendezésben együttműködő intézményeket és az egyes ankétok témáit felsoroló statisztikai táblázatokban, valamint számos, a régebbi ankétok egyes mozzanatait felidéző, nosztalgiát ébresztő fénykép segítségével.

Az „Újabb eredmények a tudomány-, technika- és orvostörténet köréből” ankétsorozat első 20 évének történetét és statisztikáját a 2004. évi, „Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből” kötetben már összefoglaltuk. A negyed évszázadról azonban meg kell emlékezni, kiegészítve a statisztikai adatokat és a történetet az elmúlt 5 év adataival. A műszaki fejlődés azóta lehetővé tette, hogy az ankétok hangulatát ne csak idézetekkel és statisztikákkal, hanem a megmaradt képek közreadásával is megőrizzük az utókornak. Ezzel tartozunk a 25 év alatt elhangzott 1200 előadás és az elmúlt 15 évben megjelent 695 tanulmány szerzőinek.

Amint a korábbi tanulmányban is kiemeltük, az ankétok alapgondolatát DR. ANTALL JÓZSEF, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár akkori igazgatója vetette fel a Magyar Tudományos Akadémia Tudománytörténeti Komplex Bizottsága egy kibővített ülésén. A hazai tudomány-, technika- és orvostörténeti közéletet azóta is befolyásoló megbeszélésre PROF. DR. TERPLÁN ZÉNÓ 1987-ben így emlékezett:

Dr. Antall József javaslata

„Az ankétok megrendezésének gondolata 1984 tavaszán az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságának egy kibővített ülésén vetődött fel. Akkor azt kerestük, hogy a hazai tudomány-, technika- és orvostörténettel foglalkozó bizottságok hogyan tudnának szorosabban együttműködni. Akkor dr. Antall József főigazgató úr vetette fel a gondolatot, hogy a Magyar Orvostörténelmi Társaság nemcsak nemzetközi rendezvények, hanem hazai konferenciák szervezésében is szívesen partner lenne. (Terplán Zéno, 1987)

Ahhoz, hogy a gondolatból esemény is legyen, DR. TURI ISTVÁNNÉ akkori MTESZ alelnök azonnali cselekvése és támogatása kellett. Olyan képünk nem is maradt meg, ahol dr. Turi Istvánné elnökölne az ankétot, de 1984-ből való a 2. kép, melyen néhai PAPP JÁNOS, dr. Turi Istvánné és TÓTH ÁLMOS láthatók.

Az „Újabb eredmények a hazai tudomány-, technika- és orvostörténet köréből” c. ankét megvalósulása

*Ezt a gondolatot
karolta fel, mint azon-
nal megvalósítandót
dr. Turi Istvánné, a
TTB akkori elnöke.
Azonnal akkor azt
jelentette, hogy még
1984-ben megrendez-
tük az első ankétot.*

Az 1996. évi ankét elnökségi névsora jól jelképezte a széles szakmai összefogást. Az ankét plenáris előadója PROF. DR. SZABADVÁRY FERENC volt, az elnökségben helyet foglaltak: DR. VIDA MÁRIA (a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár részéről), DR. HALMAI LÁSZLÓ (a MTESZ képviselőjében), DR. DEME PÉTER (a múzeum világ részéről), mellette az MTA képviselője, azután DR. HAVASS MIKLÓS, a MTESZ akkori elnöke, PROF. DR. GLATZ FERENC akadémikus, az MTA elnöke, DR. KARASSZON DÉNES, a Magyar Orvostörténelmi Társaság elnöke és DR. VAMOS ÉVA, az Országos Műszaki Múzeum főigazgatója.

Az első ankét plenáris előadója
Prof. dr. Szabadváry Ferenc volt.

Már az első ankéton, 1984-ben hangsúlyozta prof. dr. Szabadváry Ferenc, hogy az országos ankétok rendezésével önálló egyesületek feladatát vállalták el a tudományos bizottságok.

Az „újabb eredmények a hazai tudomány-, technika- és orvostörténet köréből” c. ankéttól várt eredmény

„... egy ilyen évenként ismétlődő országos konferenciának a hazai tudomány-, technika- és orvostörténet szempontjából azért is komoly jelentősége van, mivel ilyeneket más országokban tudomány- és technikatörténeti társaságok, egyesületek szoktak rendezni. A magyar tudomány- és technikatörténet még nem jutott el a diszciplínaként való elismertségnek arra a fokára, hogy saját társasága legyen, de talán ez a rendezvény is egy kis lépéssel közelebb visz hozzá.”

(Prof. dr. Szabadváry Ferenc, 1984)

Az ankétok rendezésében a 25 év alatt 31 különböző szervezet és intézmény működött közre. Ezek közül 5 állandó rendező mind a 25 alkalommal, és 10 társrendező szervezet több mint 10 alkalommal vett részt az ankétok létrehozásában. Az 5. képen prof. DR. GÁTI JÓZSEF, a Budapesti Műszaki Főiskola kancellárja tart előadást. A 31 együttműködő partner részletes felsorolását az 1. táblázat tartalmazza.

Az ankétok rendezésében a 25 év alatt 31 különböző szervezet és intézmény működött közre.

Ezek közül 5 állandó rendező volt: a MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága, az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottsága, az Országos Műszaki Múzeum, a Magyar Orvostörténelmi Társulat és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár. Tíz társrendező szervezet vett részt a munkában több mint tíz alkalommal

1. táblázat. Az ankétok rendezésében együttműködő partnerek

Együttműködő intézmények	Alkalom
Bay Zoltán Alapítvány	3
Budapest-Bécs Világkiállítási Programiroda	1
Budapesti Műszaki Egyetem	18
BME Egyetemtörténeti Bizottság	1
BME Gazdaságtörténeti Tanszék	1
Egyetemi Levéltári Szövetség	1
ELTE Egyetemi Könyvtár	9
Haditechnikatörténeti Társaság	7
Hadtörténeti Intézet és Múzeum	9
Közeledési Múzeum	1
Magyar Mérnöki Kamara Történelmi Bizottsága	1
Magyar Orvostörténelmi Társaság	25
Magyar Szabadalmi Hivatal	9
Magyar Történelmi Társulat	11
Magyar Történelmi Társulat Üzemtörténeti Szakosztálya	2
MTA Egyetemtörténeti Albizottság	7
MTA Orvostörténeti Albizottság	11
MTA Technikatörténeti Albizottság	5
MTA Történettudományi Intézet	11
MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottság	25
MTA Tudománytörténeti Albizottság	5
Magyar Tudománytörténeti Intézet	1
Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottság Magyar Nemzeti Bizottsága	1
OMIKK (Országos Műszaki Informatikai Központ és Könyvtár)	6
Országos Műszaki Múzeum	25
Polányi Mihály Szabadelvű Filozófiai Társaság	1
SOMKL (Simmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár)	25
Technikatanárok Országos Egyesülete	6
Textilipari Műszaki-Tudományos Egyesület	1
Tudománytörténeti Műhely	1

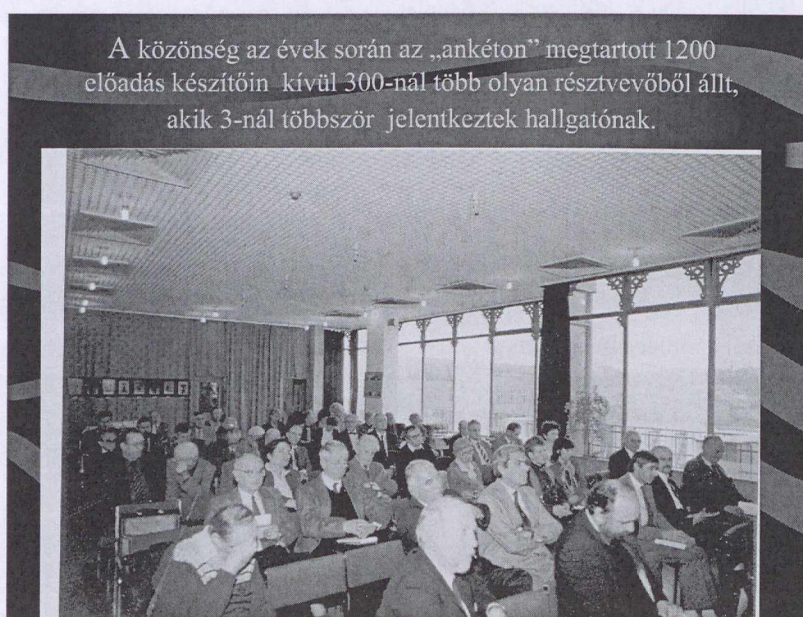
A kezdeti elképzelések szerint az ankétok évről évre az új eredmények bemutatását szolgálták volna. Két év alatt kiderült, hogy ez ugyan sokaknak teremt bemutatkozási lehetőséget, de parttalanú és összerendezhetetlenné teszi az előadások sorát. Így aztán 1986-tól minden évben egy-egy hazai tudomány-, technika- és orvostörténeti szempontból értelmezhető esemény, ünnep, téma köré rendeződtek az előadások. A meghirdetett témák néha a három tudományág új szemléletű értelmezéséhez csatlakoztak, melyet a világ kutatói éppen modernnek tekintettek. 1993 óta az ankétok munkálatait az előadások rövidített anyagával évről évre közre tudtuk adni. Az utóbbi évtizedben a cikkek mellé angol kivonat is csatlakozott, és a kötetnek lektora is van. A 23 témát a 2. táblázat sorolja fel.

2. táblázat. Az 1984 és 2008 között megtartott 25 ankét témái

Év	Az ankét témája	Megtartott előadások	Megjelent előadások
1984	Újabb eredmények a hazai tudomány-, technika- és orvostörténet köréből	Nincs adat	-
1985	Újabb eredmények a hazai tudomány-, technika- és orvostörténet köréből	Nincs adat	-
1986	Ipar és medicina	30	-
1987	A természettudományok és a műszaki tudományok oktatása a hazai egyetemeken a 19. és 20. században	38	-
1988	A természettudományos, műszaki és orvosi egyesületek és társaságok története Magyarországon	36	-
1989	A vállalkozás történetéből Magyarországon	30	-
1990	Vásárok – iparkiállítások, világkiállítások	30	-
1991	A természettudományok és ipar helyzete Magyarországon inflációs korszakokban	21	-
1992	A magyar természettudományos és orvosi kutatás, valamint az ipar nemzetközi kapcsolatai	42	-
1993	A magyar műszaki, természet- és orvostudományok kommunikációs formái	45	-
1994	Műszaki, természettudományos és orvosi gyűjtők és gyűjtemények	45	-
1995	A mérnök, a természettudós és az orvos szerepe a társadalomban	59	46
1996	A millenniumtól a millicentenáriumig	74	56
1997	A természettudomány, a technika és az orvoslás tárgyi, képi és írott forrásai	64	50
1998	A természettudósok, mérnökök, orvosok az 1948-49-es forradalom és szabadságharcban	51	35
1999	Útkereső évszázadok	63	43
2000	Ezer év innovációi Magyarországon	67	55
2001	Kapcsolatok Magyarország és Európa más részei között a tudományok, a technika és az orvoslás történetében	75	45
2002	A természettudományok, a technika és az orvoslás történetének kutatása és a közgyűjtemények	64	40
2003	A tudomány társadalmi megértése – a természettudományok, a technika és az orvoslás eredményeinek népszerűsítése Magyarországon az elmúlt századokban	62	43
2004	Mérnök, természettudós és orvos dinasztiák, melyek befolyásolták Magyarországot szellemi életét	66	47
2005	A természettudományok, a technika és az orvoslás eredményeinek tükröződése a köztudatban és a művészetekben	57	23

Év	Az ankét témája	Megtartott előadások	Megjelent előadások
2006	A természettudományok, a technika és az orvoslás, és a természetes és épített környezet – benne „Az 1956-os forradalom és a természettudományok, a technika és az orvoslás képviselői” szekcióval	64	36
2007	A természettudományok, a technika és az orvoslás tárgyi és épített emlékei – benne „A Mechwart év” c. szekcióval	61	35
2008	A tudomány-, technika-, innováció- és orvostörténet irányzatai és intézményei az elmúlt negyedszázadban – benne „Gondolatok és eszközök a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből társadalmi összefüggésükben” c. szekcióval	56	
Összes	Az 1986 és 2008 között rendezett 23 ankéton elhangzott összes előadás száma: 1200 Ebből 1995 és 2007 között megjelent: 695	1200	695

Az ankét közönsége az évek során stabilizálódott és egy összetartó baráti körre vált. A hangulatot a következő kép érzékelteti.

Az első sorban gyakori vendégünk, DR. MONOK ISTVÁN, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, valamint KISS CSONGOR és DR. NAGY FERENC a MTESZ részéről; a második sorban DR. JESZENSZKY SÁNDOR, a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Történeti Bizottságának elnöke és DR. KECSKEMÉTI TIBOR ny. főigazgató helyettes (Magyar Természettudományi Múzeum); a gyógyszer-történet, matematikátörténet, malomipar-történet képviselőit látjuk a sorokban. Az ablak felőli üléseken a BME doktori iskola hallgatóival találkozunk, akik évről évre komoly előadásokkal jelentkeznek.

A munkálatok eddig megjelent 14 kötetében tudomány- és technikátörténeteket, vagy olyanokat köszöntöttünk, akik sokat tettek szakmánkért.

A köteteket mindenkor ajánljuk híres személyiségeknek,
akik vagy tudomány- és technikatörténészek vagy sokat

tettek szakmánkért.

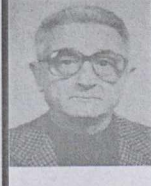
Prof. Dr. István Kovács köszöntjük

Prof. Dr. Tóth István köszöntjük

PROF. DR. PUNGOR ERNŐ
akadémikust köszöntjük

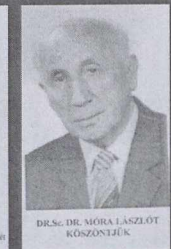
Prof. Dr. Bóna Gábor köszöntjük

Dr. Turán Frank Zsuzsát
köszöntjük

PROF. DR. MICHELBERGER PÁL
akadémikust köszöntjük, a MTE SZ elnöket

DR. SC. DR. MÓRA LÁSZLÓ
KÖSZÖNTJÜK

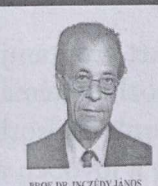

PROF. DR. HECKENAST GUSZTÁVOT
KÖSZÖNTJÜK

Az utóbbi hét évben
köszöntöttük:

PROF. DR. HÁMORI JÓZSEF
Magyar Tudományos Akadémia tagja

PROF. DR. INCZÉBY JÁNOS
a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

PROF. DR. KÓRÁNY DOMOKOS
a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke

Köszöntjük
Prof. Dr. Beck Mihály
akadémikust

Köszöntjük
Laár Tibort

Dr. FEHER MÁRTA
professzor

Dr. HRONSZKY IMRE
professzor

A köszöntések hangulatát a következő kép adja vissza.

Prof. Dr. Pungor Ernőt köszöntöttük

Többször próbálkoztunk azzal is, hogy az ankét alkalmából kiállítást nyissunk. Az egybeesés az ankét látogatottságának jót tett, de technikailag nem mindig volt könnyen kivitelezhető.

**Többször próbáltunk kiállítást is
nyitni az ankét alkalmából**

Nagy örömünkre szolgált, hogy Bíró László József, a golyóstoll magyar-argentín feltalálója emlékére rendezett kiállításunkat Prof Dr. Oláh György búcsúztatta Budapesten.

Hosszú évek óta hagyomány az is, hogy az ankét programjának utolsó két sorában közzé tesszük a következő évi témát. 2005 óta az ankétra hozható témák köre szélesedett. Továbbra is magyar kutató hazai kutatása eredményeinek kívánunk elsősorban teret adni, de a kutatás témája lehet európai vagy nemzetközi is. Reméljük, hogy a jövőben a társszervezetek közreműködése is meg fog élénkülni.